

III. STUDII, DISCUȚII, COMENTARII (R. MOLDOVA ȘI UCRAINA)

CIRCUMSTANȚELE CARE ATENUAEAZĂ SAU AGRAVEAZĂ RĂSPUNDEREA PENALĂ

Prof. univ. dr. Andrei NASTAS,
Daniela SCUTELNIC

Abstract

Individualizing criminal penalties is a fundamental principle of criminal justice systems aimed at applying a fair and proportionate punishment based on the specific circumstances of each case and the individual characteristics of the offender. This principle is based on the idea that each crime and each person is unique, and the punishment should take these aspects into account to ensure a fair and effective approach to justice.

Through the individualization of criminal penalties, the goal is not only to sanction crimes, but also to educate and reintegrate offenders into society thus, contributing to the achievement of justice and social order objectives. Circumstances that may mitigate or aggravate criminal liability are relevant factors that influence the court's decision regarding the punishment imposed on an offender. Circumstances that mitigate or aggravate criminal liability are those circumstances related to committing the crime or the offender, regulated by criminal law, which increase or decrease the degree of danger of the crime or the offender thus, mitigating or aggravating criminal liability. In determining the penalty, the court is obliged to adhere to several general criteria for individualizing the penalty, and the circumstances under which the crime was committed are an important criteria.

Keywords: *circumstances, criminal liability, crime, criminal.*

Introducere

Săvârșirea unei infracțiuni și stabilirea răspunderii și pedepsei penale are drept consecință aplicarea sancțiunilor legii penale, pentru a restabili ordinea de drept, constrângerea și reeducarea infractorului, precum și prevenirea de noi infracțiuni. Individualizarea pedepsei reprezintă procedeul de adaptare a sancțiunii la infracțiunea săvârșită și persoana infractorului, la aptitudinea acestuia de a se îndrepta sub influența pedepsei. Sancțiunile trebuie să fie efective, proporționale și convingătoare. Circumstanțele care atenuază sau agravează răspunderea penală

reprezintă acele stări și împrejurări care țin de săvârșirea infracțiunii sau de infractor care măresc sau micșorează răspunderea penală.

Împărțirea în stări și circumstanțe a cauzelor de agravare și de atenuare a pedepsei este importantă sub raportul efectelor pe care le produc asupra pedepsei în cazul unui concurs de stări și a unui concurs de circumstanțe. Stările de agravare ori de atenuare își produc efecte fiecare în parte asupra pedepsei, acționând succesiv, iar concursul de circumstanțe nu are același efect, provocând doar o singură atenuare sau agravare.

Redactarea distinctă a circumstanțelor care constituie circumstanțe atenuante și a celor care pot constitui circumstanțe agravante reflectă deosebirea pe care însuși legiuitorul o face la aplicarea pedepsei.

Conținut

Individualizarea pedepsei reprezintă aplicarea de către instanța de judecată a unei pedepse concrete unei persoanei ce a comis o infracțiune. În domeniul juridic, se argumentează că circumstanțele calificative sunt utilizate pentru diferențierea răspunderii penale. Acestea sunt luate în considerare de către legislator pentru a determina categoriile și nivelurile de răspundere penală în funcție de diverse aspecte. Prin introducerea semnelor calificative, legea adaugă factori care influențează gravitatea unei infracțiuni, permițând astfel o diversitate în gradul de severitate al acesteia. Mijloacele de individualizare a pedepsei reprezintă instrumentele pe care le folosește instanța de judecată pentru a stabili pedeapsa și modul de executare a acesteia. În literatura de specialitate a dreptului penal, circumstanțele atenuante și agravante sunt prevăzute de Codul penal al Republicii Moldova la articolele 76 și 77, constituind elemente de componență a infracțiunii. Toate dintre aceste circumstanțe acționează în mod individual, fiecare dintre ele producând efecte asupra pedepsei. La aplicarea pedepsei, instanța de judecată ia în considerare circumstanțele atenuante și agravante de comitere a infracțiunii, astfel înăsprind sau atenuând măsurile represiei penale. În opinia mai multor autori circumstanțele au următoarea clasificare:

1. **Circumstanțe legale și judiciare**, după modul de stabilire a circumstanțelor și după efectul pe care îl au asupra pedepsei ce urmează să fie stabilită de instanță.

Circumstanțe legale sunt cele nominalizate în Codul penal al Republicii Moldova, fiind obligatorii pentru instanța de judecată. Circumstanțe judiciare sunt caracterizate de instanța de judecată conform contextului în care a avut loc producerea infracțiunii.

2. **Circumstanțe reale și circumstanțe personale**, după criteriul legăturii cu fapta sau cu făptuitorul.

Circumstanțele personale sunt cunoscute și sub numele de circumstanțe subiective, fiind strâns legate de persoana făptuitorului și având efecte doar în raport cu aceasta, fără a se extinde și asupra celorlalți participanți. În schimb, circumstanțele reale, sau circumstanțele obiective, se referă întotdeauna la fapta în sine și pot afecta și participanții în măsura în care aceștia le-au cunoscut sau le-au anticipat¹.

3. În ceea ce privește impactul lor asupra pericolului social al faptei și pericolității infractorului, legea distinge între **circumstanțele agravante**, care cresc gradul de pericol social al infracțiunii sau pericolitatea infractorului și, implicit, agravează răspunderea penală, și **circumstanțele atenuante**, care reduc gradul de pericol social al infracțiunii sau pericolitatea infractorului și, implicit, atenuază răspunderea penală.

Pe lângă aceste clasificări normative ale circumstanțelor, literatura și practica judiciară mai disting între circumstanțe anterioare, concomitente sau posterioare săvârșirii faptei, între circumstanțele cunoscute și cele necunoscute infractorului etc.².

Circumstanțe care atenuează răspunderea penală

Circumstanțele atenuante legale generale includ provocarea din partea victimei. Această circumstanță apare atunci când infracțiunea este comisă sub influența unei puternice tulburări sau emoții ca urmare a unei provocări din partea victimei, care poate fi cauzată de violență, o gravă lezare a demnității persoanei sau alte acțiuni ilicite serioase. Pentru a se considera că provocarea a avut loc, trebuie să fie îndeplinite simultan următoarele condiții.

În primul rând, făptuitorul trebuie să fie într-o stare subiectivă specială la momentul comiterii infracțiunii, caracterizată prin tulburare sau emoție intensă. Această stare trebuie să fie atât de puternică încât să influențeze formarea vinovăției în plan intelectual și mai ales în plan volitiv, în sensul că nu mai poate fi controlată.

Existența circumstanței depășirii limitei legitimei apărări, este strâns legată de instituția legitimei apărări, care este o cauză justificativă. Această circumstanță se aplică în cazul infracțiunilor care se situează la limita legitimei apărări, iar depășirea acestora se datorează trecerii peste limitele obiective și subiective pe care legitima apărare le presupune.³

¹ Nastas A., Cernomoreș S., Cebotari O., Răspunderea penală pentru declarațiile cu rea-voință în statele aparținând sistemului de drept anglo-saxon, în Revista științifico-practică „Relații Internaționale Plus”, nr. 1 (17), Chișinău, 2020, pp. 102-114. ISSN1857-4440, eISSN 2587-3393.

² Alexandru Boroi, DREPT PENAL, PARTEA GENERALĂ, Curs Universitar, Editura C.H. Beck, București 2010.

³ Mihail Udroi, DREPT PENAL, PARTEA GENERALĂ, Editura Universul Juridic, București, 2019.

Circumstanțele legale atenuante speciale sunt definite în cadrul normelor de incriminare și se aplică exclusiv în cazul infracțiunilor respective. De exemplu, în cazul infracțiunii de denunțare calomnioasă, dacă făptuitorul declară înainte de inițierea acțiunii penale împotriva persoanei vizate de denunț sau plângere că acestea sunt false sau că probele sunt mincinoase, aceasta poate fi considerată o circumstanță atenuantă.

O circumstanță atenuantă poate fi recunoscută atât în cazul unei recunoașteri totale, cât și în cazul unei recunoașteri parțiale a vinovăției. De exemplu, chiar dacă inculpatul recunoaște săvârșirea faptei, dar contestă calificarea juridică a acesteia, recunoașterea vinovăției în sine poate fi considerată o circumstanță atenuantă. Acest lucru se datorează faptului că calificarea oficială a infracțiunii este stabilită în timpul procedurii penale de către persoanele care efectuează urmărirea penală și de către judecător conform articolului 113 alineatul (2) din Codul penal.

Pe lângă circumstanțele atenuante enumerate în primul alineat al articolului 76 din Codul penal, alin. (2) al aceluiași articol prevede că „instanța de judecată poate considera drept circumstanțe atenuante și alte circumstanțe, neprevăzute la alin. (1)”, astfel conferă instanțelor judecătorești autoritatea de a recunoaște și alte circumstanțe ca atenuante. În practica judiciară, aceste circumstanțe atenuante pot include aspecte precum caracterizarea pozitivă a inculpatului de la locul de muncă, de trai sau de studii, absența antecedentelor penale sau condamnărilor anterioare, boala gravă a inculpatului, vârsta acestuia, absența unor consecințe grave ale faptei, merite deosebite în anumite domenii de activitate sau rugămintea victimei de a nu solicita o pedeapsă severă pentru inculpat. Pentru a fi luate în considerare, circumstanțele atenuante trebuie să fie dovedite în cadrul procesului penal. Organele de urmărire penală au obligația de a identifica și evidenția aceste circumstanțe conform articolului 19 alineatul (3) din Codul de procedură penală și să le includă în rechizitoriu conform alineatului (2) al articolului 296 din același cod. Atât inculpatul, cât și apărătorul său au dreptul de a prezenta probe pentru a confirma circumstanțele atenuante și de a solicita instanței să le ia în considerare la stabilirea pedepsei, conform articolului 66 și articolului 68 alineatul (2) din Codul de procedură penală.

În momentul emiterii sentinței, instanța de judecată este obligată să analizeze dacă există circumstanțe care atenuează responsabilitatea inculpatului și să precizeze care sunt aceste circumstanțe în partea descriptivă a sentinței de condamnare. De asemenea, instanța trebuie să se pronunțe cu privire la efectele acestor circumstanțe atenuante.

Conform autorului Norel Neagu, constituie circumstanțe atenuante legale următoarele împrejurări:

a) săvârșirea infracțiunii sub stăpânirea unei puternice tulburări sau emoții, determinată de o provocare din partea persoanei vătămate, produsă prin violență, printr-o atingere gravă a demnității persoanei sau printr-o altă acțiune ilicită gravă;

- b) depășirea limitelor legitimei apărări;
- c) depășirea limitelor stării de necesitate;
- d) acoperirea integrală a prejudiciului material cauzat prin infracțiune, în cursul urmăririi penale.

Provocarea din partea victimei constituie prima circumstanță atenuantă legală prevăzută de Codul penal partea generală și constă în săvârșirea infracțiunii sub stăpânirea unei puternice tulburări sau emoții, determinată de o provocare din partea persoanei vătămate, produsă prin violență, printr-o atingere gravă a demnității persoanei sau printr-o altă acțiune ilicită gravă.

Pot constitui circumstanțe atenuante judiciare a infracțiunii:

- a) eforturile depuse de infractor pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii;

- b) împrejurările legate de fapta comisă care diminuează gravitatea infracțiunii sau pericolozitatea infractorului.

Spre deosebire de reglementarea anterioară, unde circumstanțele atenuante judiciare erau prevăzute exemplificativ, în actuala reglementare aceste circumstanțe sunt prevăzute limitativ și au caracter opțional. Aceasta înseamnă că instanța de judecată, chiar dacă constată că situația de fapt se încadrează în prevederile vreuneia din cele două ipoteze ale art. 75 alin. (2) Cod penal nu este obligată să dea acestei situații semnificația unei circumstanțe atenuante. În acest sens, chiar în condițiile depunerii unor eforturi pentru înlăturarea și diminuarea consecințelor infracțiunii, ori a săvârșirii unei infracțiuni de o gravitate redusă sau o pericolozitate scăzută a infractorului, făptuitorul nu are dreptul de a i se reține o circumstanță atenuantă, ci numai o vocație. Instanța de judecată beneficiază de posibilitatea reținerii acestor circumstanțe atenuante, în funcție de circumstanțele cauzei prin raportare la ansamblul faptelor concrete și la persoana infractorului, dacă o apreciază suficientă pentru a determina reducerea limitelor de pedeapsă⁴.

Circumstanțe care agravează răspunderea penală

În timp ce circumstanțele atenuante pot influența stabilirea pedepsei penale independent de percepția subiectivă a inculpatului, pentru a incrimina circumstanțele agravante, este necesar ca infractorul să fie conștient că săvârșește infracțiunea în circumstanțele agravante prevăzute de lege.

La stabilirea pedepsei, instanțele judecătorești pot considera ca agravante doar acele circumstanțe care au fost stabilite de către organele de urmărire penală, au fost menționate în rechizitoriu și au fost susținute de către acuzatorul de stat în timpul dezbatelor judiciare. În plus, în situația în care o circumstanță agravantă prevăzută la articolul 77 alineatul (1) litera c) din Codul penal nu a fost inclusă în

⁴ Norel Neagu, *DREPT PENAL, PARTEA GENERALĂ*, Editura Universul Juridic, București, 2019.

rechizitoriu, instanțele judecătorești pot considera această circumstanță ca fiind agravantă doar dacă acuzația este modificată în timpul ședinței de judecată pentru a o include, conform prevederilor articolului 326 alineatul (2) din Codul de procedură penală.

Conform art. 77 din Codul penal al Republicii Moldova, la aplicarea și stabilirea pedepsei, instanța de judecată trebuie să i-a în considerare următoarele circumstanțe agravante:

a) Săvârșirea infracțiunii de către o persoană care anterior a fost condamnată pentru o infracțiune similară sau pentru alte fapte care au relevanță pentru cauză. În contextul lit. a), alin. (1), al art. 77 Cod penal, se consideră o circumstanță agravantă, deoarece persoana a fost anterior condamnată pentru o infracțiune intenționată sau din imprudență săvârșește din nou o altă infracțiune, iar antecedentele penale nu au fost eliminate sau anulate și nici condamnarea nu a fost anulată.

Potrivit articolului 3 alineatul (2) din Codul penal, o interpretare extensivă defavorabilă este interzisă, iar prin „infracțiune similară” trebuie înțeleasă o infracțiune identică. În ceea ce privește „alte fapte”, acestea se referă la situația în care o persoană a fost anterior condamnată pentru alte infracțiuni decât cele identice. Aceste „alte fapte” pot include condamnarea pentru infracțiuni omogene, adică infracțiuni din același capitol din Codul penal, sau pentru alte infracțiuni prevăzute de alte capitole ale aceluiași cod.

b) Provocarea prin infracțiune a unor urmări grave. Conform acestei circumstanțe, instanța de judecată ia în considerare acele urmări grave care nu sunt incluse în elementele obligatorii ale componenței de infracțiune. Este important de subliniat că în legea penală nu există nicio dispoziție care să definească explicit noțiunea de „urmări grave”. În aceste circumstanțe, atât organele de urmărire penală, cât și instanțele judecătorești trebuie să considere această împrejurare ca fiind o circumstanță agravantă, respectând totuși principiul legalității conform căruia interpretarea extensivă defavorabilă a legii penale este interzisă.

c) Săvârșirea infracțiunii prin orice formă de participatie. Comiterea unei infracțiuni printr-o anumită formă de participatie este considerată o circumstanță agravantă pentru toți cei implicați în infracțiune, cu condiția ca aceștia să fi fost conștienți că săvârșesc infracțiunea prin acea formă de participatie, indiferent de rolul lor în săvârșirea faptei. În același timp, atunci când se stabilește pedeapsa pentru infracțiunea comisă prin participatie, instanța de judecată va lua în considerare forma specifică de participatie prin care infracțiunea a fost săvârșită, contribuția concretă a fiecărui participant la săvârșirea faptei și la consecințele acesteia, importanța acestei contribuții în realizarea scopului infracțiunii, precum și influența acțiunilor sau inacțiunilor fiecărui participant asupra gravității infracțiunii sau asupra pericolului creat.

d) Săvârșirea infracțiunii din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă. Ura socială se manifestă pentru societatea în care se află persoana dată sau societatea și grupurile de apartenență din care face parte. Ura națională reprezintă ura față de poporul din care face parte victima, față de cultura, limba vorbită etc. Ura religioasă ține de disprețul față de victima care are o altă religie, alte practici religioase și o altă credință față de cea în care se află vinovatul, sau în general despre ura referitoare la toate culturile religioase.

e) Săvârșirea infracțiunii cu bună știință împotriva unui minor sau a unei femei gravide ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, dizabilității ori altui factor. Pentru a aplica această circumstanță agravantă, este necesar să se stabilească că infractorul era conștient că săvârșește infracțiunea împotriva unui minor sau a unei femei gravide sau că a profitat conștient de starea de neputință cunoscută a victimei, care poate fi cauzată de vârsta înaintată, boală, handicap fizic sau psihic sau alt factor. Aceasta înseamnă că infractorul știa cu certitudine despre aceste caracteristici ale victimei în momentul săvârșirii infracțiunii. Aspectul în care infractorul săvârșește infracțiunea cu bună știință indică faptul că legiuitorul permite înăsprirea pedepsei prin invocarea acestei circumstanțe agravante doar în cazul săvârșirii unor infracțiuni intenționate. În plus, infracțiunea este considerată să fi fost săvârșită cu bună știință în cazul unui minor sau al unei femei gravide atunci când vârsta minorului victimă sau starea de graviditate a acesteia erau evidente sau cunoscute de către infractor în momentul săvârșirii infracțiunii.

f) Săvârșirea infracțiunii asupra unei persoane în legătură cu îndeplinirea obligațiilor de serviciu sau obștești. Această circumstanță este considerată agravantă numai în cazul infracțiunilor intenționate, atunci când săvârșirea infracțiunii este direct legată de îndeplinirea de către victimă a obligațiilor sale de serviciu sau de cele de natură comunitară, iar infractorul intenționează să oprească activitatea legată de îndeplinirea acestor obligații, să schimbe caracterul acestei activități în avantajul său sau să se răzbune pentru îndeplinirea de către victimă a acestor obligații de serviciu sau comunitare.

g) Săvârșirea infracțiunii prin acte de o deosebită cruzime sau prin batjocorirea victimei. Prin „batjocorirea victimei” se înțeleg acțiuni desfășurate într-o manieră și brutală îndreptate asupra victimei, cauzându-i suferințe morale și/sau psihice care îi ating demnitatea. Pentru existența acestei circumstanțe agravante, nu contează dacă actele de cruzime în sine au dus la producerea rezultatului infracțional sau dacă făptuitorul le-a săvârșit doar cu scopul de a chinui victima înainte sau în timpul comiterii acțiunii care a generat prejudiciul. În situația în care infractorul nu conștientizează că săvârșește fapta prin acte de o deosebită cruzime sau prin batjocorirea victimei, fie din cauza unei responsabilități reduse, fie din cauza stării de afect prezentă la momentul comiterii faptei, această circumstanță agravantă nu poate fi aplicată. De asemenea, datorită naturii sale, această

circumstanță agravantă poate exista doar în cazul infracțiunilor intenționate și se aplică numai atunci când nu reprezintă un element obligatoriu al componenței infracțiunii respective din partea specială a Codului penal.

Conform autorilor Mariana Grama, Alina Șavga, Stela Botnaru, Daniel Martin, existența circumstanțelor agravante - întrucât acestea influențează gradul prejudiciabil al infracțiunii sau relevă pericolozitatea făptuitorului - nu poate rămâne fără repercusiuni asupra pedepsei. Nu este de conceput ca unei persoane, care a săvârșit fapta în circumstanțe agravante, să i se aplice o pedeapsă identică cu pedeapsa la care ea ar fi fost supusă în ipoteza în care acele circumstanțe ar fi lipsit.

Circumstanțele agravate au deci un efect, însă acest efect, în mod facultativ, se poate exprima printr-o aplicare a pedepsei maxime prevăzute în sancțiune, atunci când o asemenea transgresare apare cu adevărat necesară. Stările, împrejurările și situațiile ce pot înconjura săvârșirea infracțiunilor sunt infinite ca număr și semnificație; numai plasând fapta în contextul tuturor acestor circumstanțe se poate aprecia corect, de la caz la caz, dacă împrejurările agravante existente - ele însele variate și cu o pondere diferită - impun sau nu stabilirea pedepsei maxime. De aceea, sub acest aspect, legiuitorul nu a instituit o obligație, ci numai o facultate.

Niciodată existența circumstanțelor agravante nu poate duce la înlocuirea pedepsei prevăzute de lege; închisoarea nu poate fi substituită prin pedeapsa detențiunii pe viață.

Circumstanțele agravante produc efecte numai asupra pedepselor principale; o pedeapsă complementară, neprevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită nu ar putea deveni niciodată incidentă pentru motivul că fapta a fost comisă în circumstanțe agravante.

Existența mai multor circumstanțe agravante nu atrage mai multe agravări succesive ale pedepsei, ci una singură. O pluralitate de circumstanțe agravante va reprezenta însă întotdeauna un important element de apreciere atunci când se va lua în considerare necesitatea aplicării pedepsei maxime.

Dacă pentru infracțiunea săvârșită legea prevede pedepse alternative, instanța trebuie, mai întâi, să decidă asupra uneia dintre acestea, iar apoi, raportându-se exclusiv la pedeapsa aleasă, să determine efectele circumstanțelor agravante⁵.

Comparația între legislația Republicii Moldova și a României cu privire la circumstanțele care atenuează sau agravează răspunderea penală

Legislația penală a Republicii Moldova și cea a României conțin circumstanțe care pot atenua sau agrava răspunderea penală a infractorilor. Aceste circumstanțe pot include, dar nu sunt limitate la:

⁵ Mariana Grama, Alina Șavga, Stela Botnaru, Daniel Martin, Drept penal, Partea generală, Volumul II, Editura Cartier, Chișinău, 2016.

Circumstanțe atenuante:

1. Confesiunea sau cooperarea cu autoritățile în investigație.
2. Lipsa antecedentelor penale.
3. Căința activă sau regretul manifestat de infractor.
4. Încercarea de a repara prejudiciul cauzat de infracțiune.
5. Circumstanțe personale sau sociale care justifică indulgența.

Circumstanțe agravante:

1. Recidiva sau existența unor antecedente penale.
2. Comiterea infracțiunii cu violență sau cu premeditare.
3. Implicarea într-o rețea de criminalitate organizată.
4. Cauzarea unor prejudicii grave sau pierderi de vieți omenești.
5. Infracțiuni săvârșite împotriva unor persoane vulnerabile, cum ar fi copii sau persoanele în vârstă⁶.

Prevederea unei circumstanțe agravante poate fi într-adevăr suficientă pentru reținerea acesteia pe lângă o infracțiune intenționată, dar asta numai dacă ivirea circumstanței a fost acceptată. Cu alte cuvinte, poziția autorului față de respectiva circumstanță trebuie să se caracterizeze cel puțin prin intenție eventuală. Într-adevăr, textul vorbește despre cunoașterea circumstanței, dar concluzia de mai sus se impune din cel puțin două considerente.

În primul rând, se are în vedere cunoașterea circumstanței, iar nu voința ivirii acesteia. Astfel, se remarcă strict elementul intelectual, care se greșează pe cunoașterea faptului că anumite circumstanțe înconjoară fapta. Altfel spus, cunoașterea circumstanței nu implică neapărat și dorința ca ea să se ivească, iar această dorință (element volitiv) face distincția între intenție directă și indirectă⁷.

Este important de menționat că aceste circumstanțe pot varia în detaliu în funcție de legislația specifică a fiecărei țări și de interpretarea lor de către instanțele de judecată.

Există anumite asemănări între legislațiile penale ale Republicii Moldova și a României în ceea ce privește circumstanțele care atenuează sau agravează răspunderea penală. Acestea pot include:

1. Confesiunea și colaborarea: atât în Republica Moldova, cât și în România, mărturisirea sinceră și cooperarea cu autoritățile pot fi considerate circumstanțe atenuante.

2. Căința activă: în ambele țări, exprimarea sinceră a căinței poate fi luată în considerare ca o circumstanță atenuantă în procesul penal.

⁶ Constantin Bulai, Constantin Mitrache, *Drept penal român, Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 1996.

⁷ ȘI. Daneș, V. Papadopol, *Individualizarea Judiciară A Pedepselor*, Editura Juridică, București, 2004.

3. Lipsa antecedentelor penale: în general, lipsa unor antecedente penale poate fi considerată o circumstanță atenuantă, atât în Republica Moldova, cât și în România.

4. Reparația prejudiciului: în ambele țări, încercarea infractorului de a repara prejudiciul cauzat prin infracțiune poate fi luată în considerare ca o circumstanță atenuantă.

5. Circumstanțele personale: anumite circumstanțe personale, cum ar fi vârsta sau starea de sănătate a infractorului, pot fi luate în considerare ca circumstanțe atenuante în ambele sisteme de drept.

Aceste asemănări reflectă preocuparea comună pentru drepturile individuale și pentru o justiție echitabilă în ambele țări. Totuși, este important să se observe că detalii specifice pot să difere în legislația fiecărei țări, iar interpretarea acestor circumstanțe poate varia în funcție de jurisprudență.

Deși există anumite asemănări între legislațiile penale ale Republicii Moldova și României în ceea ce privește circumstanțele care atenuează sau agravează răspunderea penală, există și unele diferențe importante:

Deosebiri pot include:

1. Definițiile și clasificările diferite: unele circumstanțe pot fi definite sau clasificate diferit în cele două legislații, ceea ce poate duce la interpretări diferite și la aplicări diferite în practica juridică.

2. Ponderea diferită în sistemul judiciar: anumite circumstanțe pot avea o importanță diferită în procesul judiciar al fiecărei țări, în funcție de tradițiile juridice, precedentele judiciare și prioritățile legislative.

3. Reglementările specifice: fiecare țară poate avea reglementări specifice care să influențeze circumstanțele care atenuează sau agravează răspunderea penală, cum ar fi prevederile referitoare la colaborarea cu autoritățile, remușcarea sinceră sau regimul de pedepse.

4. Condițiile sociale și culturale diferite: aspectele sociale și culturale specifice fiecărei țări pot influența modul în care sunt aplicate circumstanțele atenuante sau agravante, cum ar fi atitudinea față de recidivă sau gradul de importanță acordat remușcării sincere.

În concluzie, deși există asemănări între legislațiile penale ale Republicii Moldova și României în ceea ce privește circumstanțele care atenuează sau agravează răspunderea penală, există și diferențe semnificative care pot influența modul în care acestea sunt interpretate și aplicate în practică.

Referințe:

1. Boroi Alexandru, Drept penal, Partea generală, Curs Universitar, Ed. C.H. Beck, București 2010.
2. Bulai Constantin, Mitrache Constantin, Drept penal român, Partea generală, Ed. Universul Juridic, București, 1996.

3. Codul penal al Republicii Moldova, COD nr. 985 din 18.04.2002, publicat în 14.04.2009, în Monitorul Oficial nr. 72-74.
4. Codul penal al României, Legea nr. 15 din 21 iunie 1968, textul actului republicat în M. Of. nr. 65 din 16.04.1997.
5. Daneş ŞI., Papadopol V., Individualizarea Judiciară a Pedepselor, Ed. Juridică, Bucureşti, 2004.
6. Grama Mariana, Şavga Alina, Botnaru Stela, Martin Daniel, Drept penal, Partea generală, Volumul II, Ed. Cartier, Chişinău, 2016.
7. Nastas A., Cernomoreţ S., Cebotari O. Răspunderea penală pentru declaraţiile cu rea-voinţă în statele aparţinând sistemului de drept anglo-saxon, în Revista ştiinţifico-practică „Relaţii Internaţionale Plus”, nr.1 (17), Chişinău, 2020. ISSN1857-4440, eISSN 2587-3393.
8. Neagu Norel, Drept penal, Partea generală, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2019.
9. Udriou Mihail, Drept penal, Partea generală, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2019.